

SUNUŞ

“Türklük Bilimi” dairesi içerisine giren bütün konularda (dil, edebiyat, halk bilimi, tarih, coğrafya, eğitim bilimleri, din bilimleri, sosyoloji, psikoloji, felsefe, arkeoloji, sanat tarihi vb.) akademik çalışmaları yayınlamak amacıyla yoluna devam eden *Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks* yeni sayısıyla bilim dünyasının ve okurlarının hizmetindedir. Her sayıda olduğu gibi bu sayıda da sosyal bilimlerin farklı disiplinlerine ait dikkat çekici makaleler yer almaktadır. 19 makalenin yer aldığı 12. sayımızı okurlarımızla paylaşmaktan onur ve mutluluk duymaktayız:

Son dönemlerde Osmanlı İmparatorluğu ve saray hayatı gündemde önemli bir yeri teşkil etmektedir. Doç. Dr. İsmail Çiftçioğlu, “*Anadolu Selçuklu Sultanlarının Gayrimüslim Kadınlarla Evlilikleri*” başlıklı yazısında, Anadolu Selçuklu sultanlarının -Müslüman hatunlar dışında- Bizans, Gürcü ve Haçlı prensesleriyle, ayrıca Anadolu’da yaşayan gayrimüslim tebaadan bazı Hristiyan kadınlarla olan evlilikleri hakkında farklı bakış açılarını ortaya koymaktadır. Çalışmada, söz konusu olan evliliklerin siyasi ve sosyal etkileri üzerinde de detaylarıyla durulmuştur.

Bir kişinin görüp yaşadığı, kendisi ve toplum için önemli gördüğü olayları ve durumları belli bir sistem içinde yazıya döktüğü hatıra türü, o dönemin toplum özelliklerine (öznel düşünce etkisi olsa da) ışık tutan belgeler olması sebebiyle önemli bir yere sahiptir. Yrd. Doç. Dr. Mustafa Oğuz da Ebubekir Hâzım Bey’in ilk baskısı 1944’te yapılan “Hatıralar”ında anlattığı çocukluk çağındaki mahalle mektebi ile ilgili olan deneyimlerinden yola çıkarak “*Ebubekir Hâzım Tepeyran’ın Hatıralarında Niğde’de Mahalle Mektepleri*” adlı makaleyi kaleme almıştır. Oğuz, makalesinde hem mahalle mekteplerinin tarihî sürecini hem de mahalle mekteplerinin Batılılaşma ile birlikte modern eğitim kurumları karşısındaki gerilemesini Ebubekir Hâzım Bey’in hatıralarını temel alarak sunmuştur.

Doğaya dayalı turizm olarak tarif edilen ekoturizm, bölgeler ya da yerleşim yerleri için sürdürülebilir kalkınma aracı olarak görülmektedir. Dr. Hacer Mutlu Danacı ve Doç. Dr. R. Eser Gültekin, birlikte kaleme aldıkları “*Ecotourism and Vernacular Architecture in Koprulu Canyon*” başlıklı

yazılarında ekoturizmin öneminden hareketle Antalya’da Köprülü Kanyonu’nun var olan (yerel) mimari üzerinden bölgedeki ekoturizmin canlandırılması için önerilerde bulunmuşlardır.

Yakın dönem İran tarihinin en önemli olaylarından birisi olarak kabul edilen ve 1906 yılında başlayan Meşrutiyet hareketinde Türk izlerine de rastlamak mümkündür. Yrd. Doç. Dr. Gökhan Bolat da “*İran Meşrutiyet Hareketinin Türk Liderleri: Settar ve Bâger Hanlar*” başlığıyla kaleme aldığı makalesinde bu izleri sürmüştür. Yazar, II. Meşrutiyet Hareketi (İran)’nin en önemli simalarından ve Azerbaycan Türklerinden Settar Han ve Bâger Han’ın hayatları ve meşrutiyet hareketinde oynadıkları rolleri, İngiliz Arşiv Belgeleri ile Farsça ve Türkçe kaynaklar ışığında ortaya koymuştur.

Kanuni Sultan Süleyman Dönemi, Osmanlı İmparatorluğu’nun en ihtişamlı günleri olarak nitelendirilmektedir. Siyasi yönüyle olduğu kadar sosyal, ekonomik, kültürel, sanatsal yönüyle de merak uyandıran, hayran bırakan bir dönemdir. Bu döneme ilişkin bilgileri tarih kitaplarından edinebildiğimiz gibi dönemin ele alınan eserlerinden, hatıratlarından da edinebiliriz. Yrd. Doç. Dr. Başak Burcu Tekin de Kanuni Dönemi’ne ait Osmanlı kültür ve sanatı hakkındaki bilgileri, Habsburg İmparatorluğu’nun Osmanlı topraklarına gönderdiği elçisi Bubsbecq tarafından kaleme alınan mektuplar ve Arifi tarafından kalem alınmış Süleymanname isimli tarihî konulu resimli el yazmasından hareketle ortaya koymuştur. Yazar, “*Busbecq Mektupları ile Arifi Süleymannamesi Tasvirlerinin Karşılaştırması: Kanuni Dönemi Osmanlı Kültür ve Sanatı*” başlığıyla ele aldığı makalesinde ilginç tespitlere bulunmuştur.

“*Mitolojide Çocuk Katili Kadınlar: Lilith, Lamia, Medea*” başlığını taşıyan makaleyi Yrd. Doç. Dr. Cemile Akyıldız Ercan kaleme almıştır. Yazar, çalışmasında öncelikle mitolojinin ne olduğuna değinmiş, daha sonra mitolojide çocuk katili olarak geçen üç kadın figürünü -Yunan mitolojisindeki Lamia ve Medea, Sümer mitolojisindeki Lilith’i- ele alıp incelemiştir. İncelemeleri sonunda ataerki toplum yapısının kadın üzerindeki baskılarının mitolojideki izlerini sunmuş, bu üç kadınla (Lilith, Lamia, Medea) ilgili ortaya çıkan söylencelerin oluşumundaki payı açığa çıkarmıştır.

Dünya coğrafyası üzerinde oldukça geniş bir alanda hüküm sürmüş olan Türkler ve dolayısıyla Türkçe, bu geniş coğrafyaya yayılmasının sonucu olarak zamanla birbirinden uzaklaşan farklı kollara ayrılmıştır. Ayrılıklar beraberinde Türk lehçeleri ile ilgili karşılaştırmalı çalışmaların yapılmasını da gündeme getirmiştir. Bu alanda yapılan çalışmaların başlangıcı olarak da Kaşgarlı Mahmut’un Divanu Lügati’t-Türk adlı eseri gösterilmektedir. Doç. Dr. Hikmet Koraş, “*Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü Hakkında Değerlendirme*”lerini yaptığı çalışmasında, karşılaştırmalı

sözlük çalışmalarının tarihsel sürecini ele alıp “Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü”ne örnekleriyle birlikte eleştirel bir bakış getirmiştir.

Dergimizde yer alan bir diğer çalışma da “Yetiştigi / Geldiği Coğrafya veya Etnik Adlandırmayla Oluşturulan Bitki Adları” adlı makaledir. Dr. İlhan Uçar makalesinde, Osmanlıca-Türkçe Bahçe ve Bitki Sözlük Denemesi, Biyoloji Terimleri Sözlüğü, Büyük Türkçe Sözlük, Güncel Türkçe Sözlük, Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü, Lügat-i Müşkilât-ı Eczâ, Türkçe Bitki Adları Sözlüğü, Türkiye Türkçesi Ağızlar Sözlüğü, Türkiye'nin En Güzel Yaban Çiçekleri, Terceme-i Kitabü'l-Filâha (Ziraat Kısmı), Terceme-i Kitabü'l-Filâha (Zootekni Kısmı)'ya dayalı olarak yaptığı doküman incelemesinde Türklerin bitkileri, yetiştigi / geldiği coğrafyaya veya etnik / dinî özelliklere göre nasıl adlandırdığını örnekleriyle ortaya koymuştur.

Türkçenin temel ünlülerinin tarihî süreç içerisinde değerlendirildiği ve Yrd. Doç. Dr. Fatih Özek tarafından kaleme alınan makale “*Türkçenin Temel Ünlülerinin Tarihî Görünümü*” başlığını taşımaktadır. Çalışmada, Köktürk Türkçesi, Uygur Türkçesi, Karahanlı Türkçesi, Harezmi Türkçesi, Kıpçak Türkçesi, Çağatay Türkçesi ve Eski Oğuz Türkçesi dönemlerinde /a/, /i/ ve /u/ ünlülerinin durumları ile ilgili önemli tespitler sunulmuştur.

Yrd. Doç. Dr. Özgür Kasım Aydemir'in kaleme aldığı “*Türk Dili Haritasına Bir Katkı: Lübnan'daki Türkler ve Türkçe*” adını taşıyan çalışma 13. yüzyıldan itibaren bu bölgede yaşayan Türkmenler ile 19. yüzyılın sonlarından itibaren Lübnan sınırları içerisinde yaşayan Girit Muhaciri Türkler ve onların dilleri üzerine yoğunlaşmıştır. Lübnan'da Türkçenin konuşulduğu yerler ve kullanılan dilin genel özellikleri kültürel bağlamda sunulmaya çalışılmıştır.

Türk kültüründe gerek İslamiyet'in kabulü öncesi gerekse sonrasında sözlü ve yazılı kültürümüzde öğüt verme ve öğüt almaya önem verilmiştir. Öğütler ideal insanı yetiştirmede önemli bir yere sahiptir. Doç. Dr. Mustafa Sever, Pir Sultan'ın “Arzulayıp Hak demine gelince / Gönülde kin kibir eylemeyesin / Hakikatın kubbesine girince / Zinhar kötü kelâm söylemeyesin” ifadesinden yola çıkarak “*Hakikatın Kubbesine Girince (Pir Sultân Abdâl'in İdeal İnsanı İnşâ Etme Yönündeki Nasihatleri)*” başlıklı yazıyı kaleme almıştır. Yazar, çalışmasında şiirlerinden hareketle Pir Sultân'ın ideal insanı inşa etme yönündeki inanç ve değerleri üzerinde durmuştur.

Yrd. Doç. Dr. Tahir Gür, “*Post-Modern Bir Araştırma Yöntemi Olarak Söylem Çözümlemesi*” adlı çalışmasında öncelikle söylem çözümlemesinin ne olduğuna ilişkin bilgiler verip bu yöntemin yaygın şekilde kullanılan üç uygulaması hakkında açıklamalarda bulunmuştur. Yazar, çalışmalarda söylem çözümlemesi gibi yeni ve çeşitli yöntemlerin kullanılmasının

araştırmaları daha bütüncül hâle getirmesinin yanında; araştırmacılara çoklu bakış açıları, farklı yorumlamalar ve daha fazla yaratıcılık imkânı sunacağı yönünde görüşünü beyan etmiştir.

Şiddet, kim tarafından kime uygulanırsa uygulansın kabul edilebilir bir durum değildir. Ancak Türk toplumuna bakıldığında şiddete uğrayan tarafın çoğunlukla kadın, şiddeti uygulayan tarafın ise çoğunlukla erkek olduğu görülmektedir. Doğal olarak şiddetin cinsiyet temelli etkilerin olduğu söylenebilir. İşte kadın ve erkek arasındaki cinsiyet ayrımcılığına dayalı düşünce ve uygulamaların kadınlar açısından ne türden olumsuzluklara ve engellenmelere yol açtığına belirlenmesi amacıyla yapılan “*Kadına Yönelik Şiddetin Toplumsal Cinsiyet Temelleri: Niğde Örneği*” adlı çalışma, Doç. Dr. Yücel Can tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, çalışmasının verilerine ulaşmak için Niğde il merkezinde 248 kişiye anket uygulamış ve görüşmelerde bulunmuştur. Verilerin analizi sonucunda, ataerkil toplumsal cinsiyetçi anlayışın bireyler arasında hâlâ etkinliğini devam ettirdiği ve cinsiyet ayrımcı uygulamalara meşruiyet zemini hazırladığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Göç, genel hatlarıyla insanların buldukları yerden başka bir yere giderek yaşamlarını sürdürmeleri olarak tanımlanabilir. Göçler; yurt içi, yurt dışı olarak (iç göç / dış göç) öncelikle ikiye ayrılmakla birlikte, daha sonra bu göçler de kendi içinde çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulabilir. “Yurt dışı” ve “göç” kavramları bir arada zikredildiğinde ilk akla gelen Türklerin 1960’lı yıllarda işçi olarak Avrupa’ya gidişleridir. Yrd. Doç. Dr. Mustafa Yakar ve Doç. Dr. Kadir Temurçin ise “*Yurt Dışından Türkiye’ye Kim, Nereye Göç Ediyor?*” adlı çalışmalarında, yukarıda ifade ettiğimiz olayın tam tersi durumu gözler önüne sermekteler. Yazarlar, çalışmalarının verilerini 2000 Genel Nüfus Sayımı’na dayandırarak yurt dışından Türkiye’ye kimlerin, nerelere göç ettiğini sayılar ve oranlarla vermişlerdir.

Öğrencilerde öğrenme durumlarının yüksek ve kalıcı olması için eğitim öğretim faaliyetleri sırasında farklı öğretim yöntem ve tekniklerinin işe koşulması gerekmektedir. Gerek materyal kullanımı gerekse konuya uygun öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanımı her ders için olduğu gibi coğrafya dersi için de önemli ve gereklidir. Yrd. Doç. Dr. Ufuk Karakuş, “*Şehir Coğrafyası Öğretiminde Fotoğraf Kullanımı*” adlı makalesinde, fotoğraflardan coğrafya öğretiminde nasıl faydalanılabileceğini örnekleri ve uygulamalarıyla ortaya koymuştur. Yazar, 11. sınıf coğrafya dersinde “Beşeri Sistemler” öğrenme alanında yer alan, tarihsel süreç içerisinde şehirlerin nüfus ve fonksiyonel özelliklerinin değişimlerini kavrayabilmesine yönelik kazanım doğrultusunda 32 öğrenci ile gerçekleştirdiği uygulama sonrasında ilginç sonuçlara ulaşmıştır.

Yrd. Doç. Dr. Bülent Aksoy’un “*Depremi Yaşamış Olan 9. Sınıf Öğrencilerinin “Deprem” Kavramına Yönelik Algılarının Nitel Açından*

İncelenmesi” başlığını taşıyan çalışması, ilginç tespitleri ve uygulama biçimiyle dikkat çekicidir. Ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin “deprem” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları belirlemek amacıyla yapılmış olan bu çalışmaya Van ili Erciş ilçesinden depremi yaşamış 194 öğrenci katılım sağlamıştır. Araştırmanın verileri, öğrencilerin “deprem... gibidir; çünkü...” cümlesini tamamlamasıyla ve deprem kavramına ait öğrencilerin çizdikleri resim / karikatürler yoluyla elde edilmiştir. Verilerin analizi sonunda, 72 adet geçerli metafor ortaya konulmuştur. Çalışmada metaforlar ve kullanım oranları ortaya konmuştur.

Halı, Türklerin geleneksel sanatları içerisinde yer almaktadır. Türk halı sanatı, Türk tarihinin akışı içinde biçimlenmiştir. Dokuma tekniği, desenleri ve kullanılan tekstil maddeleriyle Türk halıları dünya halıları içinde ilk sıralarda gelmektedir. Halılara işlenen motifler Türk toplumunun sosyolojik, psikolojik, ekonomik, coğrafik, kültürel değişim ve gelişimlerinin birer yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu denli önemli olan Türk halılarının korunması, dokuma tekniğinin yeni nesiller arasında yaygınlaşması, motiflerin anlam dünyasının bilinmesi açısından hak ettiği yerde değildir. Bu duruma dikkatleri çekmek isteyen Yrd. Doç. Dr. Sibel Yıldız, “*Türk Halı Sanatında Yozlaşma Etkileri Ve Alınabilecek Tedbir Önerileri*” başlıklı makalesinde Türk halılarının yozlaşma sebeplerini ve bu sebeplere çözüm önerilerini ortaya koymuştur.

Hayatı sonlandırma isteğini yerine getirme, hekim destekli intihar ya da aktif ölüm yardımı gibi isimlerle anılan ötenazi, ülkemizde yasal olmayan fakat bazı ülkelerde yasal olan bir uygulamadır. Ötenazi kavramı kapsamında yer alan hasta vasiyetnameleri de aynı doğrultuda ülkemizde üzerinde çalışılan bir alan değildir. Ancak Dr. Beyhan Bağ, “*Hasta Vasiyetnamesi: Ötenazi mi? Yoksa Kendi Kaderini Kendi Belirleme Hakkı mı?*” isimli çalışmasıyla Almanya örneğinde hasta vasiyetnamesinin ne olduğunu uygulama örnekleriyle tartışarak kavramın hasta özerkliği, ötenazi ve kendi kaderini belirleme arasındaki konumuna açıklık getirmeye çalışmıştır.

Günümüzde yerel idare kapsamında değerlendirilebilen muhtarlık, Osmanlı’da II. Mahmut Dönemi’nde, önce İstanbul’da, sonra taşrada teşkilatın oluşturulmasıyla mümkün olmuştur. Arş. Gör. Şenay Atam, “*Osmanlı Devleti’nde Muhtarlık Teşkilatının Kurulması: Niğde Merkez Sancağı ve Bor Kazası Örneği*” başlığıyla kaleme aldığı yazısında, Osmanlı Devleti’nde mahallenin yapısı ve işlevine değinip muhtarlık teşkilatının kurulması sürecini değerlendirdikten sonra Niğde ve Bor’da muhtarlık teşkilatının kuruluşunu ve buraya atanan muhtarları Osmanlı arşiv belgelerine dayanarak anlatmıştır.

Uzun soluklu ve kaliteli çalışma yapmak bir ekip işidir. Dergimizin emin adımlarla yoluna devam etmesinde katkısı olan başta okurlarımıza;

Necati Demir
Sunuş

araştırmalarıyla katkıda bulunan yazarlarımıza; engin bilgi ve tecrübeleriyle bilimsel destek sunan hakemlerimize; emeklerini esirgemeyen editörlerimize, genel koordinatörümüze ve diğer çalışma arkadaşlarımıza teşekkürlerimi sunuyorum. *Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks*'ün 13. sayısıyla 15 Ađustos 2013'te okurlarımızla buluşmak dileğiyle.

Prof. Dr. Necati DEMİR
Editor in Chief